

SỰ CẦN THIẾT CỦA VIỆC DẠY KỸ NĂNG RA QUYẾT ĐỊNH CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG

HOÀNG HUỆ CHI *

Tóm tắt: Trong khi kỹ năng lãnh đạo và giải quyết vấn đề đã được giảng dạy rộng rãi ở cấp đại học, thì kỹ năng ra quyết định hầu như chỉ giới hạn ở những sinh viên sau đại học. Điềm qua chương trình đào tạo cử nhân kinh tế, kinh doanh, quản trị và quản trị kinh doanh đến năm 2020 của các trường đại học ở Việt Nam cũng cho thấy điều tương tự. Ngay cả trong các chương trình thạc sĩ, như các chương trình thạc sĩ quản trị kinh doanh ở Việt Nam hầu như không coi kỹ năng ra quyết định là môn học bắt buộc hay tự chọn. Bài viết này khẳng định sự cần thiết của việc dạy kỹ năng ra quyết định.

Từ khóa: Quyết định, việc ra quyết định, kỹ năng ra quyết định.

Abstract: While leadership and problem solving skills have been extensively taught at tertiary level, decision making skills have been mostly restricted to post-graduates of the tertiary level. A rough review of the curriculums up to 2020 for bachelor degrees in economics, business, management and business administration in universities in Vietnam tell the same thing. Not to say that even in master programs, e.g. MAs, MBAs available in Vietnam hardly incorporate decision making as a compulsory or elective subject. This article affirms the need for teaching decision making skills.

Keywords: Decision, decision making, decision making skills.

1. Mở đầu

Sinh viên (SV) là thế hệ tiếp theo và là tương lai của nhân loại. Các kỹ năng cần thiết để hoạt động tốt trong xã hội phải được dạy cho giới trẻ ngày nay trong các cơ sở giáo dục. Mặc dù thực tế là tất cả các kỹ năng đều quan trọng, nhưng một số kỹ năng bị bỏ qua để nhường chỗ cho những kỹ năng khác có lợi ích và sức hấp dẫn rõ ràng hơn. Khả năng đưa ra quyết định là một ví dụ.

Nói một cách đơn giản, kỹ năng ra quyết định đánh giá khả năng của một người trong việc cân nhắc tất cả các hậu quả có thể xảy ra và chọn cách hành động hợp lý và có lợi nhất. Khả năng lựa chọn cách hành động thiết thực nhất phụ thuộc vào nhiều yếu tố khác nhau. Các nguyên nhân có thể bao gồm từ ý thức về giá trị bản thân của SV đến những trải nghiệm trước đó của họ khi đưa ra các quyết định tương tự. Khả năng đưa ra quyết định của SV có thể được hỗ trợ rất nhiều bằng cách xử lý các khía cạnh này theo cách cải thiện thay vì làm giảm khả năng đánh giá tình huống một cách hiệu quả, xem xét tất cả các kết quả

* TS - Trường Đại học Ngoại thương; Email: chihh@ftu.edu.vn

tiềm năng và chọn kết quả có lợi.

Trước tiên, chúng ta phải thảo luận kỹ lưỡng các câu hỏi: Tại sao phải củng cố khả năng ra quyết định của SV? Tại sao các kỹ năng ra quyết định nên được nhấn mạnh nhiều khi các khả năng khác, bao gồm trí thông minh và sự hiểu biết, dường như có lợi thế hơn? Mặc dù thực tế là việc đưa ra quyết định là một phần quan trọng trong cuộc sống của mọi người, bất kể công việc gì, nhưng điều này thường không đúng với SV. Cuộc sống của SV phụ thuộc chủ yếu vào khả năng học tập và sự chăm chỉ làm việc của họ. Khả năng đưa ra quyết định của họ ít quan trọng hơn những khả năng tương tự khác.

Tuy nhiên, thực tế cho thấy, có đôi lúc SV phải tự mình đưa những quyết định quan trọng. Ở mỗi chặng đường trong cuộc sống, SV phải đưa ra được quyết định hoặc lựa chọn những phương thức hay hướng đi cho bản thân. Điều này rất quan trọng, có ảnh hưởng trực tiếp tới cuộc sống, công việc và cả tương lai của họ. Đặc biệt, càng về những năm cuối và sau khi ra trường rồi đi làm, SV cần phải giải quyết rất nhiều việc, cần đưa ra định hướng cho sự phát triển của công việc. Khi lựa chọn giữa các hướng đi hay giữa những ý kiến khác nhau, đòi hỏi SV phải có kỹ năng quyết định để chọn ra được một hướng đi đúng, một cách giải quyết hiệu quả để đưa công việc phát triển và đạt được những mục tiêu đề ra.

Chính vì thế, khả năng đưa ra quyết định của SV nên được đánh giá ngang bằng, nếu không muốn nói là hơn các kỹ năng kỹ thuật khác. Do vậy, *việc trang bị cho SV kỹ năng ra quyết định cũng như giúp SV nhận thức được tầm quan trọng của kỹ năng ra quyết định là rất quan trọng*. Bài viết này làm rõ tầm quan trọng của kỹ năng ra quyết

định, từ đó cho thấy sự cần thiết của việc trang bị kỹ năng ra quyết định cho SV.

2. Kỹ năng ra quyết định cho sinh viên: tầm quan trọng và tác dụng

Kỹ năng đưa ra quyết định là một hay nhiều những kết luận hoặc hoạt động mà bản thân đưa ra trước một tình huống nào đó. Với những quyết định đưa ra đó, có thể đảm bảo cho họ đạt được kết quả như mong muốn cũng như đạt được mục tiêu đề ra. Đi vào chi tiết, kỹ năng ra quyết định chính là quá trình phân tích, tìm hiểu, tham khảo trên cơ sở từ nhiều nguồn khác nhau, nhiều sự lựa chọn khác nhau nhằm đưa ra một lựa chọn cuối cùng. Mỗi quyết định được đưa ra với mong muốn đạt được kết quả như mong đợi. Chính vì thế, kỹ năng ra quyết định được xem là một trong những kỹ năng mềm rất quan trọng của mỗi cá nhân để phục vụ cho cuộc sống và công việc.

Qua khảo sát thực tế của chúng tôi cho thấy, hầu hết SV Trường Đại học Ngoại thương đều nhận thấy việc đào tạo, tập huấn để có năng lực, kỹ năng ra quyết định là cần thiết. Điều này chứng tỏ SV đều nhận thức được tầm quan trọng của việc trang bị kỹ năng ra quyết định cho bản thân. Thực tế trong chương trình dạy học ở Trường Đại học Ngoại thương cũng đã có một số phần dạy kỹ năng ra quyết định trong phạm vi của từng môn học cụ thể.

Tầm quan trọng và tác dụng của kỹ năng ra quyết định được thể hiện ở trên các phương diện sau:

- Thay đổi cục diện

Một quyết định có thể thay đổi hoàn toàn tiến trình của một sự kiện. Đôi khi, cuộc sống của một SV có thể bị thay đổi hoặc không bởi một lựa chọn duy nhất. SV có thể thấy khó khăn khi lựa chọn bởi vì một

số vẫn có thể không chắc chắn về mục tiêu nghề nghiệp của mình. Ở đây, SV phải đưa ra một quyết định quan trọng. Chẳng hạn, họ thích tham gia một khóa học định hướng kỹ năng hay một khóa học về nghệ thuật hay kinh doanh? Lựa chọn mà SV đưa ra bây giờ có thể ảnh hưởng hoặc thay đổi lựa chọn việc làm của họ trong tương lai. Khả năng ra quyết định là rất quan trọng đối với SV vì điều này.

- Tăng cường sự tự tin

Đưa ra những quyết định sáng suốt là cách tuyệt vời để xây dựng sự tự tin. Mặt khác, những lựa chọn tự tin cũng trở nên tốt hơn. Vì thế, chúng ta có thể khẳng định rằng khả năng ra quyết định và sự tự tin có mối liên hệ với nhau. Sự tự tin của SV để xử lý các tình huống khó khăn tiềm tàng tăng lên khi các em đưa ra những đánh giá sáng suốt trong cuộc sống. Vì chúng ta nhận thức được giá trị của việc SV có khả năng ra quyết định đúng đắn, chúng ta cũng phải hiểu cách giúp họ phát triển những khả năng này. Xem liệu chúng ta có thể hoàn thành việc này trong một vài bước đơn giản không.

- Giúp sinh viên đưa ra sự lựa chọn nghề nghiệp hợp lý

Ngay cả sau này, khi theo đuổi một công việc, SV sẽ có lợi vì có khả năng ra quyết định tốt. Một sự lựa chọn của một SV ngày hôm nay có thể sau này sẽ cho thấy lợi ích. Không có sự lựa chọn, đặc biệt không đưa ra được quyết định đúng đắn, SV không thể thăng tiến. Việc thiết lập mục tiêu được xử lý thông qua việc ra quyết định và kỷ luật tự giác. Chúng không thể tách rời nhau mà song hành cùng nhau. Những SV có kỹ năng ra quyết định mạnh mẽ và kỷ luật tự giác thường có sự nghiệp thành công.

- Yếu tố quyết định tính cách

Khả năng ra quyết định của SV cho thấy

tính cách của họ. Nó làm nổi bật những ưu điểm và nhược điểm của SV. Điều này cho phép giáo viên tập trung vào những điểm yếu của SV để giúp đỡ họ. Ví dụ, xu hướng không chắc chắn của một SV trong hầu hết các trường hợp đều cho thấy rằng họ có tâm lý rụt rè và không an toàn.

- Chuẩn bị tương lai cho sinh viên

SV có thể học hỏi từ những quyết định trong quá khứ của mình và sử dụng kinh nghiệm đó để giúp họ đưa ra những lựa chọn tốt hơn nếu họ được tự do đưa ra những quyết định quan trọng. Mặc dù không có hai quyết định nào giống hệt nhau, nhưng vẫn có thể có một số điểm tương đồng. SV có thể so sánh giữa lựa chọn mà họ chưa đưa ra và lựa chọn mà họ đã đưa ra trong quá khứ. SV có thể cải thiện các quá trình tư duy của mình và đưa ra quyết định có lợi cho họ nhờ lợi ích của các bài học được rút ra.

Mặc dù trong cuộc sống và công việc, SV phải thường xuyên lựa chọn, nhưng rất ít lựa chọn trong số đó có ảnh hưởng lâu dài đến cuộc sống của SV hoặc những người khác xung quanh. Chọn môn học cho năm hiện tại là một quyết định có vẻ đơn giản và có tác động nhỏ vì nó hiếm khi ảnh hưởng đến bất kỳ ai bên ngoài vòng ảnh hưởng trực tiếp của SV. Ngay cả khi SV phải đối mặt với những tình huống mà quyết định của họ có thể có ảnh hưởng lâu dài, thì việc thiếu hiểu biết chuyên môn về những tình huống như vậy có thể có ảnh hưởng xấu đối với những người liên quan. Nếu việc ra quyết định có trách nhiệm được đề cập sớm hơn và được nhấn mạnh hơn, thì nó có thể giúp xử lý tình huống xảy ra tốt hơn. Sau khi tính đến tất cả mọi người liên quan và kiểm tra phân tích tất cả các hậu quả tiềm ẩn, người ta có thể tìm được một giải pháp

lý tưởng và tối ưu.

- Học tập vì xã hội và cảm xúc cốt lõi

Học tập vì Xã hội và Cảm xúc (Social and Emotional Learning - SEL) là một khái niệm khuyến khích tất cả SV và những người trẻ tuổi học hỏi và rèn luyện các khả năng cần thiết để phát triển thành những cá nhân có trách nhiệm, nhân ái, những người ưu tiên phúc lợi của tập thể hơn lợi ích của bản thân. Tổ chức Hợp tác về Học tập vì Học thuật, Xã hội và Cảm xúc (Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning - CASEL) đã giới thiệu ý tưởng này. Ý tưởng này đang nhanh chóng đạt được thành công và chứng minh tính hiệu quả của nó bằng cách cải thiện thành tích học tập của SV được dạy bằng mô hình này. Có năm năng lực cốt lõi cơ bản mà mỗi SV phải phát triển để hỗ trợ sự phát triển về mặt cảm xúc và xã hội của các em. Tự nhận thức, tự quản lý, ra quyết định có trách nhiệm, kỹ năng xây dựng quan hệ và nhận thức xã hội là năm năng lực cốt lõi chính. Đưa ra quyết định là một ý tưởng cơ bản trong SEL. Nó cho phép mọi người đưa ra quyết định chín chắn trong khi xem xét tất cả các cân nhắc về đạo đức và luân lý cũng như lợi ích của tất cả các bên liên quan.

- Lợi ích tâm lý

Theo Tâm lý học, ra quyết định là quá trình nhận thức dẫn đến việc lựa chọn một hướng hành động từ một loạt các lựa chọn. Quá trình này được phân loại là một quá trình lập luận và việc không có khả năng này được coi là dấu hiệu cho thấy sự non nớt của một người trong việc phát triển các khả năng tâm lý xã hội. Những kỹ năng này ảnh hưởng đến cách một người phản ứng với các áp lực bên ngoài như áp lực từ bạn bè. Thiếu thực hành trong lĩnh vực này có thể dẫn đến tình trạng “còi cọc” về cảm xúc

và thiếu sự tự tin. Ngoài ra, SV có thể gặp phải sự do dự, từ đó khó có thể đưa ra được những quyết định sáng suốt hoặc sự quyết đoán trong sự lựa chọn của bản thân.

Thiếu khả năng này cũng có thể gây ra sự thiếu quyết đoán và hậu quả là các vấn đề về lòng tự tôn nếu nó không được phát triển. Những vấn đề này sau đó có thể hạn chế khả năng thể hiện bản thân của SV. Do đó, họ không thể đáp ứng nhu cầu tự thể hiện bản thân, điều này cản trở sự phát triển cá nhân. Giáo dục SV về việc ra quyết định có đạo đức có thể giúp họ thỏa mãn nhu cầu đạt được thành tích. Có được sự tôn trọng của đồng nghiệp sẽ giúp họ thỏa mãn mong muốn được công nhận và tôn trọng bằng cách cho phép họ đưa ra các quyết định được giải thích hợp lý và được hỗ trợ bởi lý trí hơn là những quyết định có cơ sở phi logic hoặc cảm tính.

- Tinh chỉnh các kỹ năng quan trọng khác

SV có thể cần một loạt các khả năng bổ sung để phát triển về thể chất, tinh thần và xã hội nhằm sẵn sàng đối phó với những khó khăn khi tiếp xúc với thế giới bên ngoài. Ngoài việc giúp SV chấp nhận các quan điểm đối lập hơn và nói chung là cởi mở hơn và tò mò hơn về những điều có vẻ xa lạ với họ, các khả năng khác như hiểu và tư duy phân tích là rất quan trọng.

Nghệ thuật ra quyết định có những tác động có thể lan sang các khía cạnh khác của sự phát triển bản thân, như đã thấy rõ ở phần trên. Việc thiếu kỹ năng rõ ràng có thể cản trở sự phát triển về mặt xã hội và cảm xúc của một người, ngay cả khi việc củng cố kỹ năng đó có thể không có tác động thuận lợi đến các lĩnh vực phát triển khác. Điều này có thể không chỉ có tác động bất lợi đến cuộc sống học tập của một người mà còn có những tác động lâu dài.

- Cải thiện sức khỏe tinh thần

Như nhiều người trong chúng ta đều biết, cuộc sống SV ngày nay khá áp lực và căng thẳng. SV ngày nay trải qua mức độ căng thẳng cao khác hẳn với các thế hệ trước. Sự căng thẳng này gia tăng thêm cho sự căng thẳng điển hình của việc đạt điểm cao. Không có khả năng quyết định là một nguồn gây căng thẳng đáng kể cho nhiều SV, đặc biệt nếu kết quả của quyết định sắp được dự đoán trước. Điều này là không lành mạnh và có thể có ảnh hưởng xấu đến kết quả học tập và xã hội của SV. Một ví dụ điển hình là áp lực đồng trang lứa. Sự thiếu quyết đoán của một SV sau đó có thể nhanh chóng được thay thế bằng mong muốn giành được sự chấp thuận của người khác. SV có khả năng ra quyết định tốt có xu hướng nhanh hơn và thẳng thắn hơn. Sự do dự đặc trưng trong việc ra quyết định sẽ bị loại bỏ, hoặc ít nhất là giảm thiểu đáng kể nhờ điều này. Điều này giúp ích cho sức khỏe tinh thần của SV bằng cách loại bỏ nguồn gây căng thẳng đáng kể và liên tục.

3. Tầm quan trọng của việc dạy kỹ năng ra quyết định

SV học cách tự đưa ra quyết định sẽ tự chủ, có trách nhiệm và tự tin hơn. Điều này thúc đẩy tính kiên trì và mang lại cho các cá nhân cảm giác kiểm soát được cuộc sống và giúp làm giảm sự lo lắng của họ. Ngoài ra, nó thúc đẩy sự khám phá bản thân và hỗ trợ phát triển ý tưởng của họ. Những người hướng dẫn có thể giúp họ định hướng và hoàn thành xuất sắc những quyết định đó. Ngoài ra, cần phải ghi nhớ rằng bạn có thể để họ đưa ra một vài lựa chọn sai lầm. Để phát triển những cái tốt hơn, họ phải thu thập kiến thức chuyên môn cũng như có sự trải nghiệm trong cuộc sống.

Biết giá trị của việc thẩm nhuần khả năng ra quyết định ở SV là một chuyện; đưa kiến

thức đó vào thực tế là một chuyện hoàn toàn khác. Sử dụng biểu đồ neo để thực hành mô hình ra quyết định trong lớp học của bạn. Nó có thể được sử dụng để giải quyết nhiều câu hỏi học bữa thích hợp trong lớp học, chẳng hạn như làm thế nào để giải quyết một cuộc cãi vã giữa bạn bè hoặc tận dụng tối đa thời gian học tập trong phòng học.

Thúc đẩy các kỹ năng lắng nghe vì chúng liên quan đến việc có một tâm lý cởi mở với các quan điểm khác nhau. Cho phép SV bày tỏ ý kiến của mình về các vấn đề thời sự như tác động của mạng xã hội đối với sức khỏe của chúng ta hoặc các sự kiện đang diễn ra. Các quyết định của chúng ta thường phản ánh những thành kiến của chính chúng ta. Trước khi giải quyết một lập trường, chúng ta phải sẵn sàng lắng nghe và xem xét tất cả các lập luận để đưa ra quyết định sáng suốt.

Đưa ra một lựa chọn sai lầm, giải quyết hậu quả và sau đó trải nghiệm một tình huống tương tự với những lựa chọn mới và những bài học rút ra từ trải nghiệm không thành công đầu tiên có lẽ là cách hiệu quả nhất để học kỹ năng này. Việc ra quyết định trở nên mạnh mẽ hơn mỗi khi SV phải tự mình đối phó với một tình huống khó khăn.

4. Kết luận

Hiếm khi một quyết định vội vàng lại tốt. SV sẽ không phải lúc nào cũng có giáo viên hoặc cha mẹ nhắc nhở họ dành thời gian và suy nghĩ. Cung cấp cho họ nền tảng về tư duy sẽ giúp họ thành công khi họ phải loại bỏ những phiền nhiễu, suy nghĩ chín chắn, tích cực về các lựa chọn của mình và đưa ra quyết định tốt nhất là rất quan trọng.

Trong cuộc sống hiện nay, SV thường xuyên phải đối mặt với những vấn đề khó giải quyết. Do đó, họ cần phải suy nghĩ, lựa chọn và đưa ra các quyết định để giải quyết

vấn đề, tình huống một cách phù hợp với điều kiện và hoàn cảnh của bản thân. Với mỗi quyết định và giải quyết đúng đắn, có thể mang lại thành công cho cá nhân, niềm vui cho cha mẹ, anh em, bè bạn và những người thân khác.

Rõ ràng, đối với SV, trình độ kiến thức là điều kiện cần nhưng chưa đủ. Ngoài kiến thức, SV cần phải được trang bị và có ý thức nâng cao kỹ năng mềm của bản thân. Đây là điều kiện rất cần nhưng lại đang rất thiếu đối với SV hiện nay. Trong đó, kỹ năng ra quyết định là một trong những kỹ năng mềm quan trọng. Ra quyết định là việc làm quan trọng nhưng không phải lúc nào cũng dễ thực hiện, bởi việc ra quyết định đòi hỏi suy nghĩ linh hoạt, kịp thời, sáng tạo. Do đó, việc dạy kỹ

năng ra quyết định cho SV là một việc làm hết sức cần thiết hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Leach, L., & Zepke, N., *Student Decision-Making by Prospective Tertiary Students - A Review of Existing New Zealand and Overseas Literature*, Ministry of Education, Wellington, 2005.
- [2] Amadebai, E., “5 Reasons Why Decision Making Is Important for Students”. Retrieved from: <https://www.analyticsfordecisions.com/5-reasons-why-decision-making-is-important-for-students/>.
- [3] Borkala, L. K. M., “Importance of Decision Making Skills for Students”. Retrieved from: <https://collegemarker.com/blogs/importance-of-decision-making-skills-for-students/>.
- [4] Williamson, B., “Teaching Responsible Decision Making Skills”. Retrieved from: <https://everfi.com/blog/k-12/responsible-decision-making/>.

⇒ Tiếp theo trang 124 (DẤU ẤN PHẬT GIÁO TRONG TIỂU THUYẾT...)

tinh thần thiền, đó là tự mình hướng tới cõi an yên trong tâm trí; hủy diệt cái Bi để kiến tạo cái Đẹp. Phép so sánh của chị mang dấu ấn cá nhân, mang phong cách riêng rõ nét: đối tượng đem ra so sánh thường là những hình ảnh đẹp để mang chiều kích của vũ trụ.

Tác phẩm được kể ở điểm nhìn ngôi thứ nhất xưng tôi của nhân vật chính Nàng Thơ nhưng đồng thời nó cũng song trùng với điểm nhìn của chính tác giả. Trong đời sống hiện đại, người có ý định truy tìm bản thể của mình tức là đã quan tâm đến đời sống tinh thần hơn những vấn đề vật chất tầm thường. Và như vậy, nhân vật cũng như nhà văn đã thực sự đứng ở một cảnh giới khác, một cảnh giới cao mà người nào có duyên với đạo Phật mới được thụ hưởng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đoàn Trung Côn, *Triết lý nhà Phật*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, 2016.
- [2] Võ Thị Xuân Hà, *Câu chuyện của Nàng Thơ*, Nxb. Hội Nhà văn, Hà Nội, 2022.
- [3] Võ Thị Xuân Hà, *Gia đình Phật tử* (tập khảo cứu), Nxb. Văn hóa - Thông tin, Hà Nội, 2010.
- [4] Võ Thị Xuân Hà, *Truyện ngắn Võ Thị Xuân Hà*, Nxb. Phụ nữ, Hà Nội, 2002.
- [5] Thiền sư Thích Nhất Hạnh, *Thả một bè lau*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2019.
- [6] Nguyễn Phong, *Muôn kiếp nhân sinh*, tập 1, Nxb. Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh, 2020.
- [7] Nguyễn Phong, *Trở về từ cõi sáng*, Nxb. Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh, 2020.
- [8] Spalding, B. T., Nguyễn Phong (dịch), *Journey to the East (Hành trình về Phương Đông)*, Nxb. Thế giới, Hà Nội, 2020.
- [9] Ngô Sa Thạch, *Luật tâm thức - Giải mã ma trận vũ trụ*, Nxb. Dân trí, Hà Nội, 2021.